Miesięcznik ekonomiczny Pracodawców RP: październik 2022

Październikowy przegląd w całości poświęcam propozycji rozwiązania kryzysu energetycznego z perspektywy odbiorców energii elektrycznej, z uwzględnieniem potrzeb i możliwości branży energetycznej.

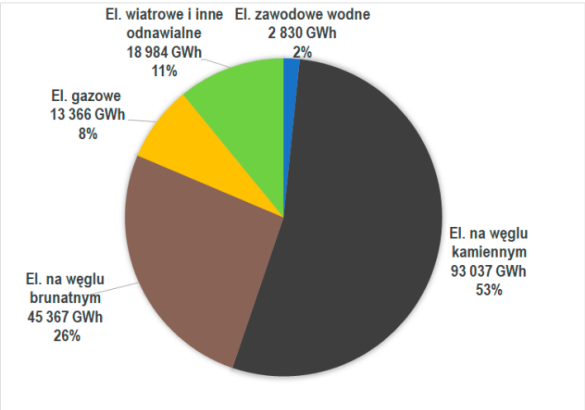
Istotne założenia:

1. W związku z sytuacją wojenną, ingerencja w rynek energii wydaje się konieczna, jest alternatywą do działań destrukcyjnych: uznaniowego nakładania podatków o wielkim rozmiarze i ich redystrybucji z ryzykiem niedozwolonej pomocy publicznej.

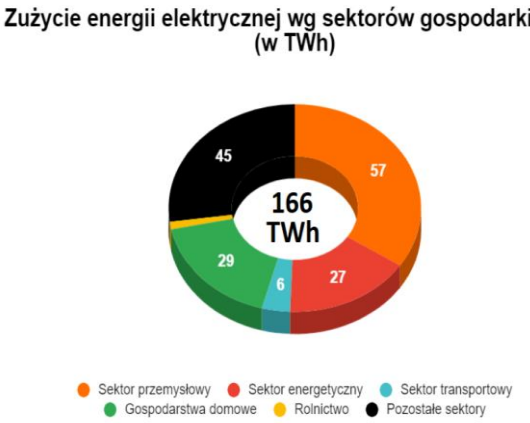
2. Ingerencja w rynek powinna spełniać kryteria: minimalna konieczna, systemowa, minimalizująca rolę ręcznego sterowania, zachowująca rolę rynku, wzmacniająca a nie likwidująca rolę ceny krańcowej jako narzędzia motywującego do zwiększenia produkcji i racjonalizacji zużycia.

3. Wobec możliwości arbitrażu skutkującego zwiększeniem zużycia w taryfach preferencyjnych konieczne jest unikanie segmentacji rynku, czyli różnicowania cen krańcowych dla różnych grup odbiorców.

4. Aby zwiększenie produkcji lub racjonalizacja zużycia energii elektrycznej miały wpływ na cenę rynkową, a więc na motywacje, istotna część wolumenów dostępnych na rynku powinna być wytworzona w oparciu o tanie źródła. Elektroenergetyka w Polsce oparta jest w ok. 92% o źródła niezależne od importu surowców, do których zaliczają się krajowy węgiel i OZE. Gaz odpowiada za ok. 8% produkcji energii, więc gdyby nawet tylko 16-20% produkcji trafiło na rynek, udział źródeł niezależnych od importu w podaży kierowanej na rynek wyniósłby 50-60%.

Struktura produkcji energii energii elektrycznej w 2021 r.
RE na podstawie danych PSE

Opracowanie: enerad.pl na podstawie danych GUS

5. Nie jest możliwa racjonalizacja zużycia w krótkim czasie, limity zużycia w najbliższej przyszłości powinny opierać się o wartości historyczne by uniknąć jawnych niesprawiedliwości.

6. W średnim okresie, umożliwiającym realizację inwestycji, limity mogą być ustalane w oparciu o kryteria efektywnościowe. Istnieje znaczny potencjał efektywnościowy po stronie gospodarstw domowych, instytucji publicznych, samorządów i przedsiębiorstw, pod warunkiem odpowiedniej motywacji i przewidywalności, jest możliwe obniżenie zużycia bez negatywnego wpływu na komfort życia i produkcję o 20% tylko z dwóch źródeł:
    a. W przemyśle: do 23 TWh z DSR, wg badań WMEL Politechniki Warszawskiej z 2019r.
    b. W gospodarstwach domowych: wymiana tylko sprzętów i żarówek 12,7 TWh, wg PIE.

7. Konieczne jest poszanowanie interesu dystrybutorów w oparciu o dotychczasową praktykę regulacyjną (Prezes URE) oraz Kartę Efektywnej Transformacji Sieci Dystrybucyjnych.

8. W analizie rentowności producentów konieczne jest uwzględnienie zapotrzebowania na kapitał obrotowy, a nie tylko zysków. Prowadzenie biznesu zdrożało i firmom nie można zabrać środków na utrzymanie dotychczasowej skali działania.

Zadanie 1: krótki termin: zażegnanie ryzyka załamania gospodarki w 2022 i 2023 roku

Cel: zapewnienie wszystkim grupom odbiorców pewnych dostaw energii elektrycznej w ograniczonym rozmiarze z przewidywalną, umiarkowaną ceną, z uwzględnieniem potrzeb i możliwości elektroenergetyki.

Cel towarzyszący: uniknięcie negatywnych skutków ustalania ceny w oparciu o koszty krańcowe (merit order), wielokrotnie niższe niż koszty średnie, tj. uniknięcie powstawania wielkich rozmiarów zysków i strat u grup interesariuszy, jednoczesne uniknięcie problemu redystrybucji tych wyników w wielkim rozmiarze z udziałem podatków i pomocy publicznej, z ryzykiem niedozwolonej pomocy publicznej.

1. **Dla wszystkich grup odbiorców ustalony zostaje limit rocznego zużycia („Limit"), do którego płacą za energię elektryczną „Cenę Wg Kosztów" opartą o średni koszt wytworzenia i godziwą marżę producenta, wartość do opracowania w grupie ekspertów, np.: 700 zł/MWh.**

2. **Powyżej Limitu wszystkie grupy odbiorców płacą za energię elektryczną „Cenę Rynkową", tj. opartą o krańcowy koszt wytworzenia, dokładne wartości wynikają z zachowania rynku, bilansu popytu i podaży, mogą przekraczać 2000 zł/MWh.**

3. **Niezwłoczne ustalenie obowiązującego do końca 2023 roku Limitu opartego o zużycie w 2021 roku, łączny Limit 80-84% zużycia z 2021 r., podział do opracowania, przykładowo:**
    a. **Grupa 1: limit 90% zużycia z 2021 r.: szpitale**
    b. **Grupa 2: limit 85% zużycia z 2021r.: gospodarstwa domowe, ZOZ, apteki, szkoły i uczelnie, administracja publiczna i samorządowa (bez spółek SP i komunalnych)**
    c. **Grupa 3: limit 80% zużycia z 2021r.: pozostali**

4. W przypadku zużycia poniżej Limitu, możliwość określania przez dystrybutora/sprzedawcę *ex ante*, pod nadzorem URE, gratyfikacji dla odbiorcy za niezużytą energię elektryczną w ramach Limitu, prawo dystrybutora sprzedaży nadwyżki po cenie rynkowej, wg zasad w punkcie 2.

5. Przepisy przejściowe umożliwiają odbiorcom energii rezygnację z umów zawartych od 24 lutego i przejście na niniejsze zasady ogólne, koszt rekompensowany dystrybutorom, ponoszony przez producentów energii, w proporcjach wynikających z produkcji energii elektrycznej w oparciu o węgiel w 2021 roku, z wyłączeniem kogeneracji.

6. Niezwłoczne podjęcie analogicznych działań w dziedzinach pokrewnych, np.: zaopatrzeniu w gaz i ciepłownictwie.

Zadanie 2: średni termin: stworzenie przewidywalnych ram systemu na kolejne lata

Cel: Ograniczenie niepewności, stworzenie motywacji do podejmowania działań efektywnościowych

1. Zmniejszenie niepewności co do kształtowania się Limitów i cen preferencyjnych w okresie po 2023 roku, poprzez następujące ustalenia (przykład, do dopracowania w grupie ekspertów):
    a. Cena Wg Kosztów, obowiązująca do Limitu, będzie się zmieniać o max. 20% rocznie, adekwatnie do kosztu wytworzenia,
    b. Limit zużycia po Cenie Wg Kosztów będzie się zmieniał o max. 20% rocznie, w pierwszym kwartale 2023 roku ustalone zostaną przewidywalne zasady określania limitu od 2026 roku oraz mechanizm stopniowego dojścia do nich w latach 2024-25.
    c. Np.: dla gospodarstw domowych od 2026 roku Limit zależy od liczby mieszkańców i nietypowych istotnych odbiorników (np.: hydrofor, pompa ciepła), zaś w latach 2024-25 stopniowo przechodzić między systemami z 2023 i 2026 roku.

2. Wprowadzenie ułatwień prawno-administracyjnych i motywacji dla dystrybutorów i odbiorców, w tym mniejszych odbiorców przemysłowych, biznesowych oraz gospodarstw domowych, promujących zarządzanie popytem na energię elektryczną w zależności od wahań podaży lub cen rynkowych (Demand Side Response, DSR).

3. Wykorzystanie elastycznej pracy wysokosprawnej kogeneracji jako elementu bilansowania krajowego systemu elektroenergetycznego, a nie tylko źródła zmniejszania deficytu wytwarzania, ze szczególnym uwzględnieniem paliw alternatywnych.

4. Wielkoskalowy program wsparcia efektywności energetycznej i termomodernizacji, z elementami programu czyste powietrze, obejmujący odbiorców indywidualnych, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie, samorządy, szpitale, szkoły i instytucje: ograniczenie zużycia prądu, termomodernizacja, pompy ciepła zamiast ogrzewania elektrycznego.

Zadanie 3: długi termin: uniknięcie deficytu inwestycji, trwałego obniżenia potencjalnego PKB

Cel: stworzenie przewidywalnych warunków wspierających inwestycje prywatne (w tym m.in. w spółkach z udziałem SP): producentów i dystrybutorów energii elektrycznej, przesyłu, odbiorców indywidualnych, odbiorców przemysłowych i biznesowych; budowa dużej energetyki jądrowej.

Ważne: pierwsze kroki należy wykonać niezwłocznie, choć ich efekty dla produkcji energii nie będą od razu widoczne.

1. Usunięcie barier prawnych i administracyjnych w zakresie inwestycji energetycznych: wiatr, magazyny energii, RDF, biomasa w tym leśna i rolnicza, rozwój biogazowni, biometanowni.
2. Motywacja do inwestycji, np.: zwolnienie zysków firm przeznaczonych na inwestycje z podatku CIT na lata 2023 i 2024.
3. Realizacja przez PSE wielkoskalowych inwestycji w sieć przesyłową i magazyny energii w oparciu o stabilny, regulowany cash flow zapewniający tanie finansowanie komercyjne.
4. Niezwłoczne uruchomienie i maksymalne przyśpieszenie inwestycji publicznych w dużą energetykę jądrową, wybór dostawcy ponad podziałami politycznymi, specustawa usuwające bariery prawno-administracyjne.
5. Wykorzystanie technologii MSR i wodorowej, dekarbonizacja, CCS.

Skutki realizacji zadań 1-3:

1. Stabilne, umiarkowane średnie ceny energii elektrycznej dla wszystkich grup odbiorców.
2. Przewidywalność, stabilność rozwiązania systemowego w zakresie Ceny Wg Kosztów: 20% corocznej elastyczności w dostosowaniu cen i kolejne 20% w zakresie dostosowania Limitu daje pole manewru na wypadek wyobrażalnych sytuacji wyjątkowych.
3. Podtrzymanie konkurencyjności przemysłu i usług oparte o niskie ryzyko i niski średni koszt.
4. Komfort konsumentów w zakresie 85% dotychczasowego zużycia.
5. Godziwe marże w całym łańcuchu wytwarzanie – przesył – dystrybucja – obrót.
6. Wysokie ceny energii krańcowej motywacją do inwestycji w elektroenergetyce i oszczędzania energii.
7. Zmniejszenie nierównowag makroekonomicznych: inflacji i deficytu na rachunku obrotów bieżących (importu surowców).

Miesięcznik Ekonomiczny Pracodawców RP

- Autorski wybór treści z zakresu gospodarki i polityki gospodarczej.
- Dla członków i ekspertów Pracodawców RP.
- Ukazuje się ok. 5-7 dnia roboczego miesiąca, po kilku dniach trafia do szerokiej publiczności.
- Informacja, nie stanowi rekomendacji, może zawierać uproszczenia lub pomyłki.
- Autor: Kamil Sobolewski, główny ekonomista Pracodawców RP.
- E-mail: k.sobolewski@pracodawcyrp.pl
- Twitter: @KamSobolewski
- Do październikowego wydania cennymi uwagami służyli Leszek Juchniewicz i Piotr Gepert, Doradcy Prezesa Pracodawców RP